

Forhandlingskonference, 4. juni 2009

→ På vej mod OK-11

Fakta og spørgsmål

På de efterfølgende sider er præciseret 3 temaer, som vil danne udgangspunkt for drøftelserne på forhandlingskonferencen den 4. juni 2009.

Til brug for drøftelsen af de enkelte temaer er der opstillet en række åbne spørgsmål samt fremhævet nogle fakta- og baggrundsbeskrivelser, primært med udgangspunkt i OK-08 forløbet.

Som yderligere baggrundsmateriale til konferencen henvises til KTO's evaluering af OK-08, som kan ses på www.kto.dk under fanebladet udsendelser (udsendt den 26. september 2008).

Tema 1: Forhandlingsområder – KL, RLTN, staten

Kort overblik

Kommunalreformen og oprettelsen af Regionernes Lønnings- og Takstnævn (RLTN) fik som konsekvens, at de fælles tværgående aftaler på KTO-niveau samt en række fællesoverenskomster/aftaler skulle forhandles selvstændigt med henholdsvis KL og RLTN. Navnlig på det regionale område blev statens indflydelse på forhandlingerne formelt styrket qua bl.a. en statslig vetoret i RLTN.

Forhandlingsmodellen for OK-08 blev tilpasset i lyset af de to selvstændige forhandlingsområder.

Forhandlingsudvalget besluttede, at der ved OK-08 blev udarbejdet én forhandlingsaftale, at der blev nedsat to forhandlingsdelegationer – én på KL-området og én på RLTN-området - samt at KTO's repræsentantskab skulle tage stilling til forhandlingsresultaterne på henholdsvis KL-området og RLTN-området som ét samlet KTO-forlig.

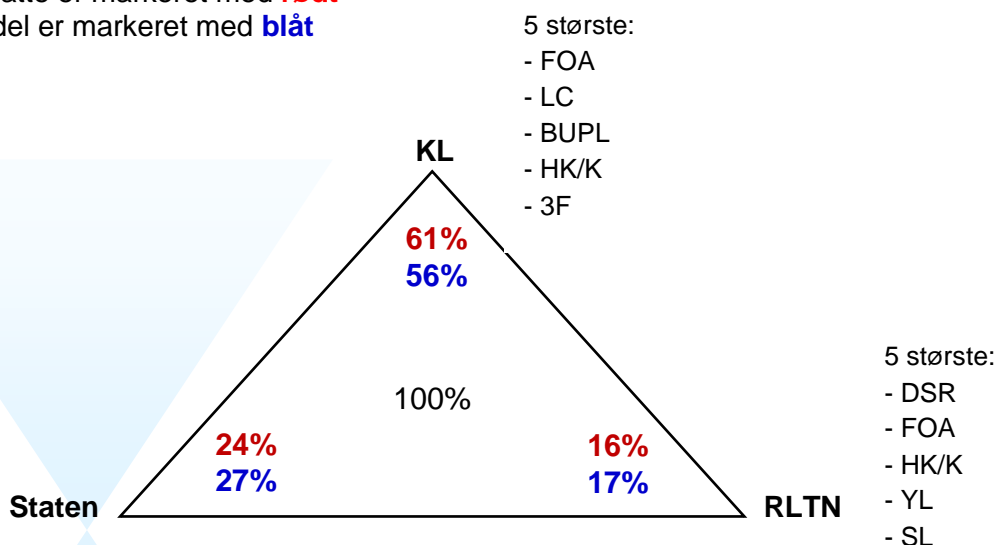
Ved OK-08 stillede KTO identiske krav til KL og RLTN. Ligeledes stillede KL og RLTN næsten identiske krav til KTO. Den økonomiske ramme, der blev aftalt i CFU-forliget samt efterfølgende i KTO-forligene med henholdsvis KL og RLTN den 1. og 2. marts 2008, var stort set den samme.

Også organisationernes krav var stort set identiske for samme grupper på henholdsvis KL- og RLTN områderne.

Tre forskellige arbejdsmarkeder

Det kommunale, det regionale og det statslige arbejdsmarked adskiller sig såvel størrelsesmæssigt både med hensyn til lønsum og antal ansatte, som med hensyn til personale-sammensætning. Herudover udgør sygehussektoren den væsentligste del af det regionale område. I nedenstående figur er forskellene illustreret.

Andel af ansatte er markeret med **rødt**
Lønsumsandel er markeret med **blåt**

Overvejelser

Spørgsmål til drøftelse

- Kan man forestille sig aftaler med forskellige økonomiske rammer på henholdsvis KL og RLTN områderne, men også i forhold til det statslige område? Hvor forskellige kan resultaterne blive?
- Hvordan skal KTO og organisationerne håndtere de to forhandlingsområder (KL og RLTN) ved OK-11? Det gælder i forbindelse med:
 - Fremsættelsen af krav.
 - Under forhandlingerne.
 - I forbindelse med stillingtagen til forhandlingsresultater.

Uddybende fakta

I forhandlingsaftalen blev der udtaget to konfliktudløsende pejlemærker, som gik på tværs af det kommunale og regionale område: Sikring af reallønnen og sikring af en reguleringsordning.

KTO indgik køreplansaftaler med henholdsvis KL og RLTN. Køreplansaftalerne var stort set identiske, herunder også den forhandlingsmæssige snitflade mellem hvilke tværgående aftaler/temaer, der kunne forhandles på KTO-niveau henholdsvis organisationsniveau.

Forhandlingsplanen, som blev aftalt mellem KTO og henholdsvis KL og RLTN, var stort set identisk. KL-forhandlingerne blev planlagt afholdt ca. 1 uge før forhandlingerne med

RLTN. Grupperingen af temaer på de enkelte forhandlingsmøder var ligeledes stort set identisk.

Kravsudtagelsen

KTO stillede følgende 8 identiske krav til såvel KL som RLTN:

1. Lønforbedringer til alle ansatte
2. Bedre vilkår for forældre ved barsel og børns sygdom
3. Bedre vilkår og større jobsikkerhed for tillidsrepræsentanter
4. Seniorrettigheder til de ansatte
5. Bedre trivsel på arbejdspladsen
6. Forbedring af pensionsvilkår
7. Forbedring af øvrige vilkår
8. Forbeholdskrav (bl.a. i forhold til implementering af 3-partsaftalerne).

KL og RLTN fremsatte ved OK-08 stort set de samme generelle krav til KTO. Fælles for begge arbejdsgiverparter var bl.a. krav om fornyelse af overenskomst og aftaler på et samfundsøkonomisk forsvarligt niveau, og sikring af balance mellem omkostningskrævende krav ved organisationsforhandlingerne og ved KTO-forhandlingerne. Herudover fremsatte arbejdsgiverne bl.a. krav om lokal udmøntning af 3-partsmidler til senior og kompetenceudvikling, samt om tilpasning som følge af kommunalreformen mv.

Det var vurderingen, at udtagelsen af identiske tværgående krav fra KTO såvel som fra arbejdsgiverne øgede såvel KTO's som KL's og RLTN's muligheder for at koordinere forhandlingerne mellem de to arbejdsgiverområder. Omvendt vanskeliggjorde det også for såvel KTO som for arbejdsgiverne i et vist omfang at indgå aftaler med helt selvstændige profiler på de to arbejdsgiverområder, jf. dog nedenfor.

Forhandlingsresultatet

På CFU-området blev der den 18. februar 2008 indgået forlig på en samlet ramme på 12,8 %.

En direkte oversættelse af det statslige forlig ville indebære, at et kommunalt forlig på 12,8 % reelt blev ringere end på det statslige område, bl.a. som følge af forskellige udgangspunkter.

Den 1. marts 2008 indgik KTO aftale med KL om en ramme på 12,8 %, men indeholdende en forbedring af den særlige feriegodtgørelse, svarende til en værdi af 0,4 %. Værdien af forbedringen af den særlige feriegodtgørelse indgår ikke i beregningen af reguleringsordningen. Desuden blev der indgået aftale om én fælles reguleringsordning på det kommunale og regionale arbejdsmarked¹. Den 2. marts 2008 blev der indgået en identisk aftale med RLTN.

¹ Ved OK-08 blev det aftalt at etablere et analysearbejde om en eller to reguleringsordninger. I analysearbejdet skal problemstillinger i relation til etablering af separate reguleringsordninger for henholdsvis den kommunale og regionale sektor afdækkes.

På det øvrige generelle aftaleområde afveg forhandlingsresultatet kun væsentligt på to emner mellem KL og RLTN områderne. Det gælder seniorområdet og i forhold til en særlig aftale om lokal lønstatistik på det regionale område.

I forhold til organisationsforhandlingerne blev der for identiske grupper mellem KL og RLTN-området indgået aftaler med forskellige profiler bl.a. vedrørende lokal løn. På KL-området blev der desuden indgået aftale med organisationerne med forskellige resultater bl.a. som følge af en afsat skævdelpulje i KL på 0,75 %. På RLTN-området afviste organisationerne afsættelsen af en særlige "skævdelpulje" i lyset af personalesammensætningen.

FOA og BUPL indgik efterfølgende forlig med en samlet højere ramme med arbejdsgiverparterne. For FOA indebar de økonomiske rammer i RLTN-forliget bl.a., at der blev aftalt forskellige vilkår for visse identiske personalegrupper på henholdsvis KL-området og RLTN-området.

Tema 2: Balancen mellem politiske rammer og overenskomstforhandlinger

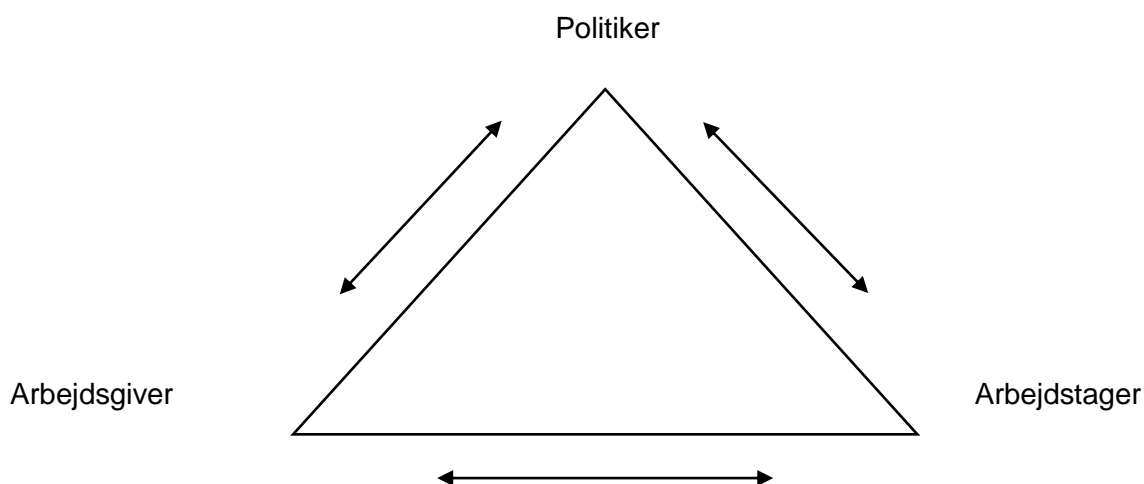
Kort overblik

De offentlige udgiftsrammer fastlægges politisk i Folketinget og i kommunalbestyrelserne. Det sker bl.a. via finansloven, de årlige økonomiforhandlinger og i de årlige budgetforlig i kommunerne.

De offentlige udgiftsrammer påvirkes også af de aftalte overenskomstresultater.

Den danske forhandlingsmodel kan illustreres ved nedenstående model. Modellen illustrerer, at fastlæggelsen af arbejdsvilkår mv. sker såvel via relationen mellem arbejdsgiver og arbejdstager som via det politiske system. Ved overenskomstforhandlingerne er relationen rettet mod arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationerne.

Det særlige kendetegn ved det offentlige forhandlingssystem er, at arbejdsgiverne på det offentlige område har 2 kasketter på – dels en kasket som offentlige arbejdsgivere og dels en kasket som politikere. Herved opstår et dilemma i forhold til grænserne og balancepunkterne mellem overenskomstforhandlingerne på den ene side og på den anden side de politisk fastsatte rammer og ønsker om indblanding i fastlæggelsen af løn- og arbejdsvilkår.

På en lang række aftaleområder er der desuden en mere eller mindre tæt sammenhæng til lovgivning – det gælder fx barselsaftalen, ferieaftalen, aftaler om implementering af EU-direktiver osv.

På KTO's repræsentantskabsmøde den 2. oktober 2007 og igen på KTO's ekstraordinære repræsentantskabsmøde den 7. marts 2008 satte KTO's formand fokus på balancepunkter mellem den såkaldte politiske vej og forhandlingsvejen. KTO's formand pegede her på vigtigheden af, "at vi i den kommende overenskomstperiode i fællesskab i KTO og i orga-

nisationerne får drøftet balancepunkter for det politiske niveau og for aftalesystemet, som er tilpasset tiden, og som ikke tager luften ud af aftalesystemet.”

Overvejelser

Spørgsmål til drøftelse
<ul style="list-style-type: none"> • Hvor meget kan/skal parterne forsøge at påvirke et overenskomstresultat via det politiske system? • Hvornår og hvordan kan/skal det politiske system anvendes til at skabe forhandlingsmæssige muligheder? • Hvor meget skal aftalesystemet fylde ved OK-11? • Hvordan skabes et selvstændigt aftalerum for overenskomstforhandlingerne?

Uddybende fakta

Optakten til OK-08 var præget af en række begivenheder, som fik stor indflydelse på OK-08 forløbet. Det gjaldt indgåelsen af 3-partsaftaler i sommeren 2007, arbejdsnedlæggelser på bl.a. ældreområdet i en lang række kommuner, politiske udmeldinger om øremærkning af 5 mia. kr. til særligt lavtlønsgrupper, samt Folketingsvalg mv.

3-partsaftaler

3-partsaftalerne fra sommeren 2007 mellem henholdsvis LO, AC, FTF og regeringen, KL og Danske Regioner berørte også en række emner af traditionel aftalemæssig karakter fx seniorområdet og medindflydelse. Der blev efterfølgende i faktaark, udarbejdet af parterne bag 3-partsaftalerne, foretaget en nærmere præcisering af elementerne i aftalerne, herunder arbejdsdeling mellem aktørerne, der skulle implementere de enkelte dele i 3-partsaftalerne.

Det er vurderingen, at 3-partsaftalerne på den ene side banede vejen for, at der i aftalesystemet blev skabt nogle rettigheder, som det hidtil havde været vanskeligt at løfte i forhandlingssystemet – det gjaldt navnlig på seniorområdet, vedrørende deltid/fuldtid og om voksenelevløn. På den anden side medførte 3-partsaftalerne en vis indholdsmæssig udtømming af emner i aftalesystemet – fx vedrørende seniorområdet og trivselskravet.

Politisk indblanding

Forud for overenskomstforhandlingerne kom i første omgang Dansk Folkeparti med en række politiske tilkendegivelser om øremærkning af 5 mia. kr. til særlige lavtlønsgrupper på det offentlige arbejdsmarked. Også Socialdemokraterne og SF kom med en række politiske tilkendegivelser vedrørende tilførsel af ekstra midler til overenskomstforhandlingerne på det offentlige arbejdsmarked.

Desuden tog regeringen initiativ til nedsættelse af et særligt ekspertudvalg, som skulle have til opgave at beskrive et fælles lønstatistisk grundlag for opgørelse af lønniveauer og lønstigninger. Udvalget skulle afslutte sit arbejde den 1. december 2007. Udvalget kom dog aldrig i arbejde bl.a. som følge af, at der blev udskrevet Folketingsvalg til afholdelse den 13. november 2007.

I KTO's forhandlingsudvalg gav den politiske indblanding anledning til en principiel uenighed om, hvor meget politisk indblanding aftalesystemet kunne håndtere uden at lide skade. Uenigheden vedrørte to synspunkter – dels et synspunkt om, at man gerne i overenskomstforhandlingerne fik ”hævet den økonomiske overlægger”, herunder tog stilling til fordelingen af ekstra midler. Og dels et synspunkt om, at der politisk blev foretaget en øremærkning til særlige grupper af de ekstra midler.

Den 18. december 2007 indgik regeringen, sammen med KL og RLTN en tillægsaftale til økonomaftalen. Aftalen indebar i korthed, at der alene skete en fremrykning af lønstigninger fra 2009 til 2008. Aftalen blev indgået på baggrund af en fælles politisk forståelse mellem regeringen, socialdemokraterne, SF og Dansk Folkeparti.

Indgreb udeblev

Samlet set var der på det kommunale og regionale arbejdsmarked konflikt for en eller flere organisationer fra den 16. april 2008 til den 16. juni 2008. Ved tidligere overenskomstfornyelser, hvor der blev varslet konflikt på enkelte organisationsområder, er der typisk grebet ind fra regeringens side efter kort tids konflikt med henvisning til vitale samfundsinteresser mv. Regeringen greb ikke ind i forhold til de lovligt varslede konflikter, og forhandlingssystemet viste sin styrke ved på alle områder at finde forhandlingsmæssige løsninger.

KL's bestyrelse drøftede under konflikten muligheden for anvendelse af lockout. Konkret varslede KL lockout på BUPL-området, men dette blev dog ikke effektueret som følge af efterfølgende indgåelse af forlig.

Lønkommission

Efter afslutningen af overenskomstforhandlingerne på det offentlige område er der nedsat en lønkommission. Lønkommissionen skal afgive sin redegørelse inden udgangen af maj måned 2010. Redegørelsen skal overgives til de offentlige overenskomstparter med henblik på, at den kan indgå som fælles baggrundsmateriale ved kommende overenskomstforhandlinger på det offentlige område.

Tema 3: Forhandlingsterminer og hvor ”omvendt” skal der forhandles?

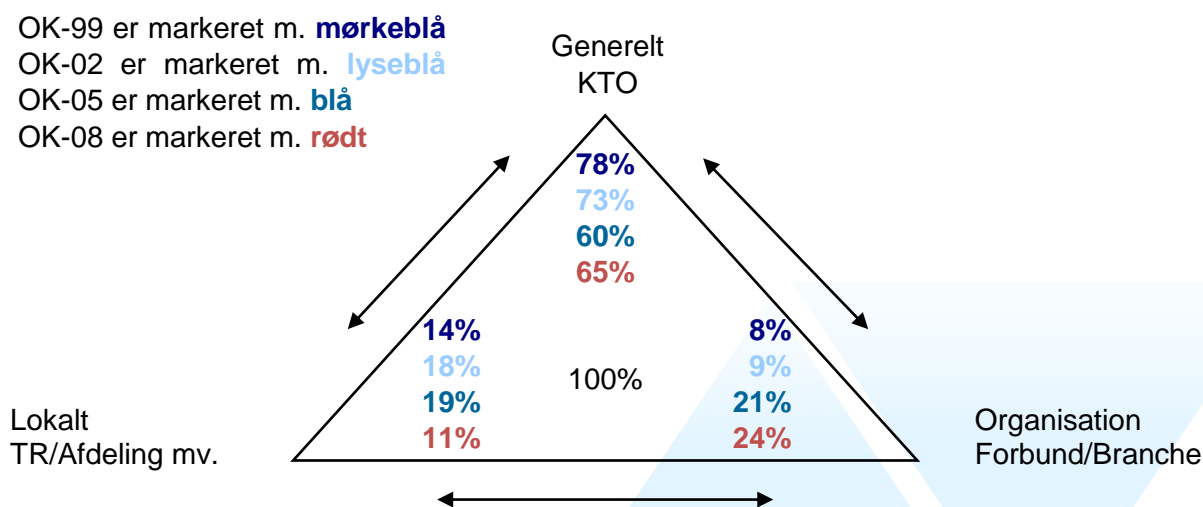
Kort overblik

Den omvendte forhandlingsmodel blev lanceret ved OK-05. Med forhandlingsmodellen er der ved OK-05 og OK-08 etableret en ændret balance mellem forhandlingstemaerne ved henholdsvis KTO-forhandlingerne og organisationsforhandlingerne. Modellen indebærer i korthed, at den enkelte organisation har fået større indflydelse på og ansvar for overenskomstfornyelsen bl.a. ved, at der er skabt bedre plads til skræddersyede modeller- fx om lokalløn, men også i forhold til en række andre tværgående emner som fx kompetenceudvikling mv.

Ved både OK-05 og OK-08 blev KTO anvendt dels som sikkerhedsnet – fx via generelle lønstigninger, reguleringsordningen mv. – og dels som murbrækker – fx forbedringer på barselsområdet, ret til seniordage og forbedringer på trivselsområdet. Samtidig åbnede forhandlingsmodellen op for en række organisationsrettede gennembrud – fx forskellige lønmodeller, udvidede seniorrettigheder, rettigheder og udviklingsplaner på kompetenceudviklingsområdet, forhøjelse af den særlige feriegødtgørelse mv.

Den økonomiske fordeling af aftaleresultatet mellem hvor stor en del, der er aftalt udmøntet på KTO-niveau, organisationsniveau og lokalniveau gennem lokal løn mv. har ændret sig betydeligt i forbindelse med indførelsen af den omvendte forhandlingsmodel ved OK-05.

I nedenstående er grafisk illustreret den økonomiske fordeling af det samlede aftaleresultat på henholdsvis KTO-, organisations-, og det lokale forhandlingsniveau ved OK-99, OK-02, OK-05 og OK-08².

² Pensionsforbedringer samt andre generelle forbedringer, fx barselsforbedringer er medtaget. For så vidt angår OK-08 er alene angivet fordelingen på KL-området. Fordelingen adskiller sig kun marginalt på RLTN-området. Fordelingen for OK-08 er angivet på baggrund af KTO-forliget den 1. marts 2008 med KL.

Langt hovedparten af det samlede overenskomstresultatet anvendes til løn og pensionsforbedringer. Ved OK-08 blev der på KL-området anvendt 0,37 % til øvrige generelle forbedringskrav³. Ved aftaleindgåelsen den 1. marts 2008 udgjorde den skønnede værdi af de generelle lønstigninger knapt 62 % af det samlede aftaleresultat på 12,8 %.

Ved OK-05 og OK-08 er forhandlingerne fremrykket, idet organisationerne med den omvendte forhandlingsmodel starter forhandlingerne inden de generelle KTO-forhandlinger. Forhandlingsprocessen er i forhold til tidligere således forlænget fra ca. 3 måneder til 6 måneder.

Overvejelser

Spørgsmål til drøftelse
<ul style="list-style-type: none"> • Skal der fortsat forhandles efter en omvendt forhandlingsmodel ved OK-11? • Hvor organisationsrettet skal forhandlingerne være? Hvilke overvejelser er der i forhold til om KTO ved OK-11 fortsat skal have en rolle som sikkerhedsnet og/eller som murbrækker på tværgående temaer? • Hvilke overvejelser er der i forhold til ændringer af den tidsmæssige og indholdsmæssige tilrettelæggelse, som blev anvendt ved OK-08? Det gælder fx i forhold til: <ul style="list-style-type: none"> ○ Start- og sluttidspunkt for henholdsvis organisationernes forhandlinger og KTO-forhandlingerne, herunder den tidsmæssige kadence i forhold til de statslige forhandlinger. ○ Hensynet til at sikre reelle og indholdsmæssige forhandlinger ved organisationernes borde fra start. ○ Overvejelser om at starte overenskomstforhandlingerne inden fremsættelse af krav. ○ Indgåelse af delforlig. ○ Koordinering mellem organisationerne.

Uddybende fakta

Forhandlingsforløb/terminer

Fastlæggelsen af forhandlingsterminer samt snitfladen mellem hvilke tværgående aftaler/temaer, der kan forhandles af henholdsvis KTO og organisationerne fastlægges i køreplansaftalerne med henholdsvis KL og RLTN.

³ Heraf 0,07% til udmøntning af gennemsnitsløngarantien.

Nedenfor er skitseret den nærmere tidsplan og procedure i køreplansaftalerne fra OK-08.

Elementer i køreplansaftalen ved OK-08 - fx	
Tidsplan	<ul style="list-style-type: none"> • Kravene blev udvekslet den 10. oktober 2007. • Organisationsforhandlingerne blev indledt den 22. oktober 2007 og skulle afsluttes senest den 29. februar 2008 på både KL og RLTN områderne. • De generelle forhandlinger blev indledt den 12. december 2007 med KL og den 17. december 2007 med RLTN. Forhandlingerne skulle i henhold til køreplansaftalerne afsluttes den 15. februar 2008 (blev afsluttet den 1. marts 2008) med KL og den 20. februar 2008 med RLTN (blev afsluttet den 2. marts 2008).
Procedure	<ul style="list-style-type: none"> • Samme krav kan ikke forhandles både af KTO og ved organisationernes forhandlinger. I køreplansaftalerne er fastlagt en forhandlingsmæssig snitflade mellem KTO og organisationerne. Der blev dog aftalt særlige snitflader vedrørende kompetenceudvikling, senior og barsel. • Aftalen om resultatløn blev opsagt som en KTO-aftale. • Mulighed for efter aftale mellem parterne, at overflytte emner mellem det generelle forhandlingsbord og organisationernes forhandlingsborde.

På statens område blev der udvekslet krav den 12. december 2007, og forhandlingerne blev formelt indledt den 17. december 2007.

Undervejs i forhandlingsforløbet blev der på både KL-området og RLTN-området indgået 3 delforlig.

Oversigt over delforlig – tidspunkt og indhold

KL-området:

1. delforlig

- Blev indgået den 11. januar 2008, og omhandlede bl.a. forbedrede vilkår for tillidsrepræsentanter.

2. delforlig

- Blev indgået den 25. januar 2008, og omhandlede seniorrettigheder mv., kompetenceudvikling samt forbedrede vilkår i forbindelse med barsel (6-6-6-modellen).

3. delforlig

- Blev indgået den 8. februar 2008, og omhandlede trivsel, aftale om kontrolforanstaltninger og AUA-aftalen mv.

Afsluttende forlig

- Blev indgået den 1. marts 2008, og indeholdte, udover generelle lønstigning og reguleringsordningen, også personalegoder, barns 2. sygedag og ATP mv.

RLTN-området:

1. delforlig

- Blev indgået den 18. januar 2008, og omhandlede stort set de samme emner som det 1. delforlig med KL.

2. delforlig

- Blev indgået den 1. februar 2008, og omhandlede kompetenceudvikling og forbedrede vilkår i forbindelse med barsel (6-6-6-modellen).

3. delforlig

- Blev indgået den 7. februar 2008, og omhandlede seniorrettigheder mv.

Afsluttende forlig

- Blev indgået den 2. marts 2008 og indeholdte, udover de samme elementer som på KL-området, desuden aftale om trivsel og sundhed, lønstatistik, aftale om kontrolforanstaltninger mv.

FOA og BUPL udtrådte efter indgåelsen af delforlig og inden indgåelsen af det afsluttende KTO-forlig ud af KTO's forhandlingsaftale.

På det statslige område blev der som noget nyt indgået et delforlig den 23. januar 2008. Delforliget bar overskriften ”Attraktive arbejdspladser gennem samarbejde om kompetenceudvikling og arbejdsmiljø”. Delforliget omhandlede samarbejdet om kompetenceudvikling og arbejdsmiljø, samt om udmøntning på statens område af midlerne vedrørende kompetenceudvikling fra 3-partsaftalerne.

I forhold til det statslige område indebar indgåelsen af delforligene på KTO-området en synliggørelse af det kommunale og regionale område, herunder havde de også en vis afsmittende effekt på de statslige forhandlingsresultater. Omvendt banede bl.a. et statslig

gennembrud vedrørende kompensation for personalegoder også vejen for en aftale herom på KTO-området.

Koordinering af organisationernes forhandlinger

I KTO's forhandlingsaftale til OK-08 blev det præciseret, at der i KTO-regi sker en løbende koordinering af organisationernes forhandlinger. Koordineringen skete i regi af KTO's bestyrelses sekretariatsudvalg og omhandlede blandt andet lokal løndannelse, herunder finansiering, udmøntningsgaranti mv.

Undervejs i forhandlingerne blev der, mellem de organisationer, der er repræsenteret i forhandlingsudvalgets sekretariatsudvalg i KTO, teknisk forhandlet oplæg vedrørende udmøntningsgarantien og gennemsnitsløngarantien.

Forhandlinger inden kravsudtagelsen

På Finansforbundets område havde man blandt andet ved overenskomstfornyelsen pr. 1. april 2008 en række drøftelser mellem de centrale forhandlingsparter forud for kravsudvekslingen. Drøftelserne var ikke formaliserede. Forud for OK-08 drøftede parterne fx forventninger til ramme, lønstigninger og udvikling af hovedaftalen. Parterne udvekslede krav oktober 2007 og de omhandlede drøftelser stod på fra foråret 2007. Drøftelserne betød blandt andet, at man forud for de egentlige forhandlinger kendte hinandens synspunkter og dokumentation på økonomien og havde afklaret de fleste spørgsmål om en ændring af hovedaftalens friholdelsesbestemmelser.

Forhandlingsmodellen mv. på Finansforbundets område adskiller sig fra forhandlingerne på det kommunale og regionale arbejdsmarked (omvendte forhandlingsmodel mv.), men modellen med at påbegynde forhandlinger inden kravsudtagelsen har tidligere i et vist omfang været anvendt på det kommunale og regionale arbejdsmarked bl.a. via såkaldte "papirløse drøftelser" af en række temaområder. Erfaringerne hermed har været blandede. Omvendt har forberedende drøftelser af både tværgående og mere organisationsspecifikke krav været vigtige for gennemførelsen af større og mere komplicerede aftaler (fx ny løn, arbejdstidsaftaler mv.).